

Σουρεαλισμός

Υπερρεαλισμός

Από τις γαλλικές λέξεις **sur** (πάνω) και **réalisme** (ρεαλισμός, πραγματικότητα)

*«πάνω ή πέρα από την
πραγματικότητα»*

Ένα κίνημα που αναπτύχθηκε κυρίως στο χώρο της λογοτεχνίας αλλά εξελίχθηκε σε ένα ευρύτερο καλλιτεχνικό ρεύμα.

Η μεγάλη οικογένεια, Μαγκρίτ

20ος αιώνας

Γαλλία

μεταξύ του 1^{ου} και 2^{ου} Παγκοσμίου Πολέμου

Το παιχνίδι του ονείρου

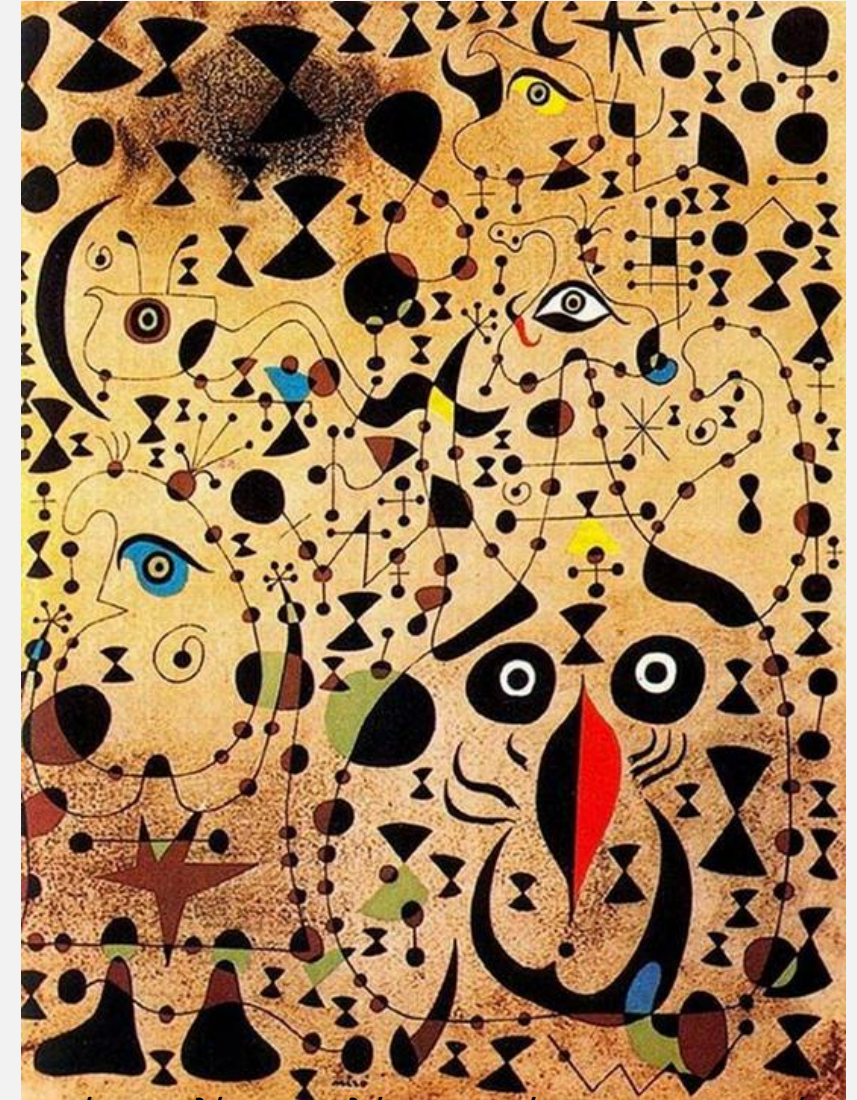
Ο σουρεαλισμός διατηρεί τη **ρεαλιστική αναπαράσταση** της πραγματικότητας και **εκφράζει το υπερφυσικό και το υποσυνείδητο μέσα από τον παράδοξο συνδυασμό του ονείρου και της λογικής**. Οι σουρεαλιστές είχαν μεγάλο σεβασμό για την επιστήμη, καθώς και ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το υποσυνείδητο και τις θεωρίες του Freud. Η τέχνη τους ορίζεται από το **τυχαίο, το υποσυνείδητο, την αναζήτηση ενός νέου εσωτερικού, προσωπικού κόσμου μέσα από την εικαστική δημιουργία**.

Από τη μια μεριά είναι οι «αφαιρετικοί» ζωγράφοι για τους οποίους η ουσία βρίσκεται στην **άνεση, στο δυναμισμό και την κίνηση της γραμμής**. Ο **Μαξ Έρνστ**, ο **Αντρέ Μασόν**, και ο **Χουάν Μιρό** ανήκουν σ' αυτή την κατηγορία.

Το καρναβάλι του αρλεκίνου, 1925

Ο Ισπανός **Χουάν Μιρό** (1893-1983) χρησιμοποιεί **έντονα χρώματα, παράξενα σχήματα και φανταστικά ζώα** και όλα μαζί τα συνθέτει σε ονειρικές εικόνες που θυμίζουν παιδικές ζωγραφιές.

Το ωραίο πουλί αποκαλύπτει το άγνωστο στο ζεύγος των ερωτευμένων, 1941

Η Ευρώπη μετά τη βροχή, 1941

Ο **Μαξ Έρνστ** (1891 - 1976) ήταν Γερμανός ζωγράφος και γλύπτης και θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους καλλιτέχνες του κινήματος του υπερρεαλισμού αλλά και της μοντέρνας τέχνης. Ο Μαξ Έρνστ δοκίμαζε συνεχώς **καινούριες τεχνικές** ώστε να αποτυπώσει το όνειρο.

Σουρεαλιστικές τεχνικές γραφής και εικονοποίησης.

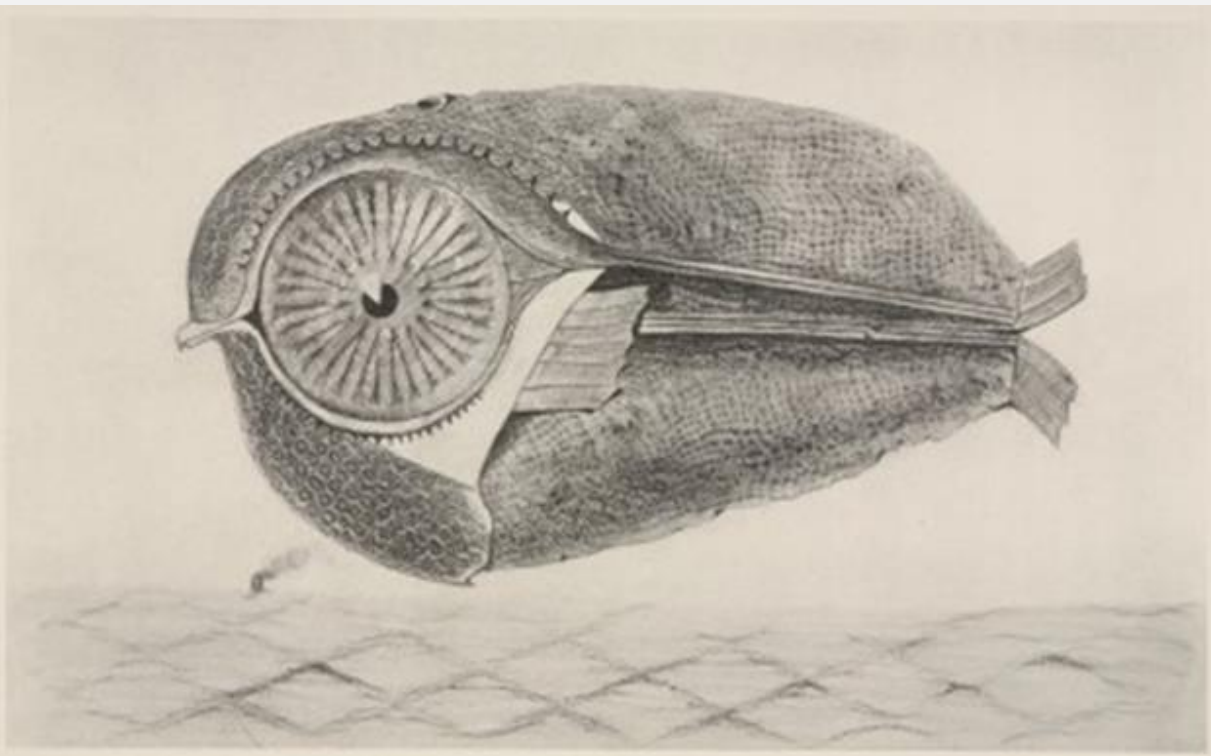
Φροτάζ (frottage). Τεχνική που χρησιμοποιήθηκε κυρίως από τον Μ. Ερνστ και άλλους σουρεαλιστές σε μια σειρά από σχέδιά τους. Το χαρτί στο οποίο πρόκειται να γίνει το σχέδιο τοποθετείται πάνω σε μια ανώμαλη ή ανάγλυφη επιφάνεια και τρίβεται (γαλλικό froter = τρίβω) με μολύβι, ξυλοκάρβουνο ή οτιδήποτε άλλο, ώσπου να αποτυπωθούν τα στοιχεία της επιφάνειας που βρίσκεται από κάτω. Το αποτέλεσμα που προκύπτει θεωρείται εκδήλωση του λεγόμενου «αντικειμενικού τυχαίου» και πηγή ενεργοποίησης της φαντασίας του καλλιτέχνη.

Grattage

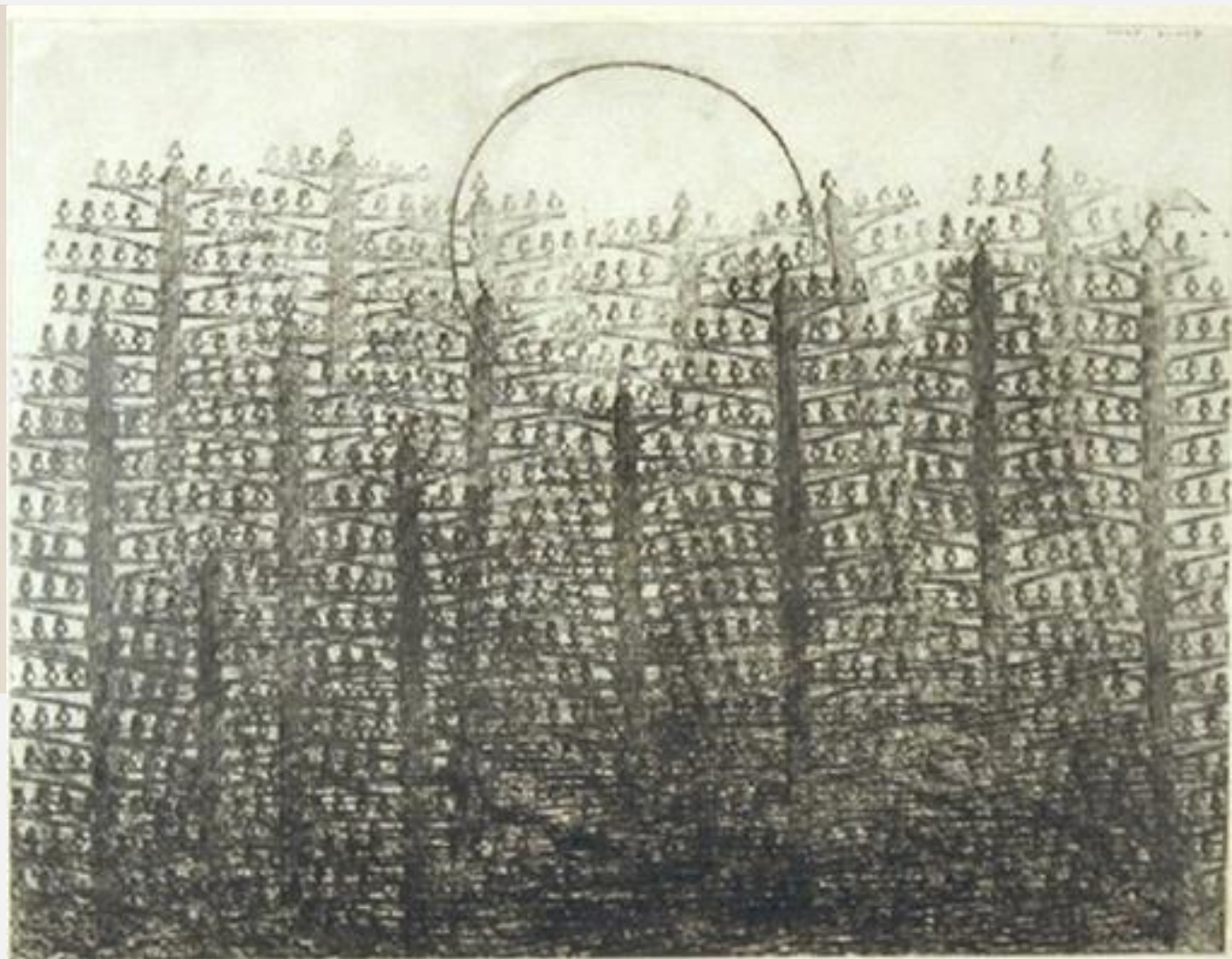
Στην τεχνική αυτή ο καλλιτέχνης τοποθετεί ένα καμβά προετοιμασμένο με μια στρώση λαδομπογιάς, πάνω σε ένα αντικείμενο με έντονη υφή. Μετά με κάποιο εργαλείο «ξύνει» το χρώμα ώστε να προκύψουν τυχαίες, ενδιαφέρουσες φόρμες.

Κολάζ

Η λέξη κολάζ προέρχεται από την γαλλική λέξη coller που σημαίνει "κολλάω". Δηλαδή η εικόνα δημιουργείται από κομμάτια υφάσματος ή χαρτιού αλλά και από άλλα υλικά κολλημένα μεταξύ τους. Ο Πικάσο και ο Μπρακ ήταν αυτοί που πρώτοι παρουσίασαν την τεχνική αυτή, στις αρχές της δεκαετίας του 1900, θέλοντας να δώσουν ζωντάνια στα έργα τους. Οι σουρεαλιστές με τη τεχνική αυτή, κατάφεραν να επεξεργαστούν οικείες εικόνες και να δημιουργήσουν παράξενες αινιγματικές συνθέσεις που προκαλούν και ξεγελούν τη λογική.

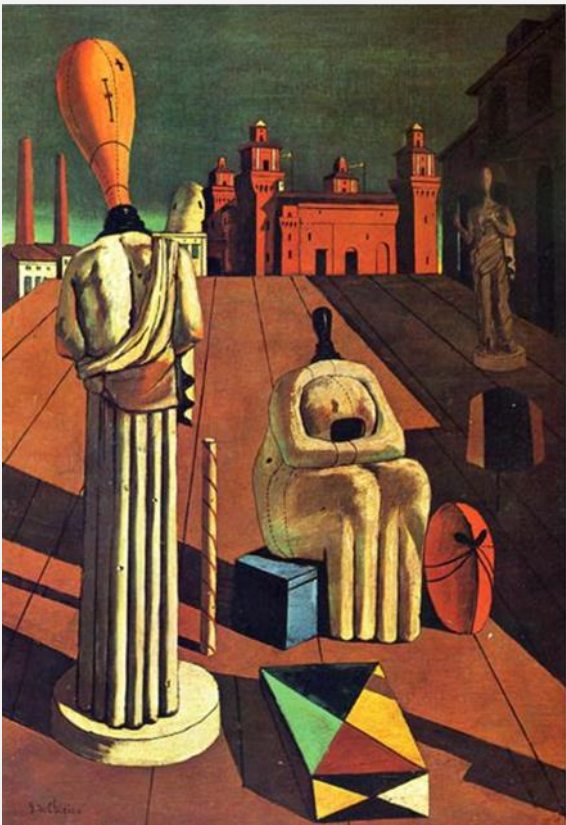
Ο φυγάς, φροτάζ, 1926

Δάσος και ηλιος, 1931
Φροτάζ

Από την άλλη μεριά είναι οι "περιγραφικοί" οι εμπνευσμένοι από τον **Ντε Κίρικο**. Σ' αυτούς ανήκουν οι **Ρενέ Μαγκρίτ, Σαλβαντόρ Νταλί**. Για αυτούς η σκηνή είναι εξωπραγματική αλλά ο χώρος, τα αντικείμενα και οι ανθρώπινες μορφές που την αποτελούν έχουν αποδοθεί πιστά. Κοινή αφόρμιση όλων είναι πάντα η απεικόνιση του ονείρου.

Ο **Τζόρτζιο ντε Κίρικο**, (1888 - 1978) Ιταλός ζωγράφος, συγγραφέας και γλύπτης.
Έζησε στην Ελλάδα, γεγονός που αντικατοπτρίζεται στην ζωγραφική του.

Οι ανησυχητικές μούσες,
1916–1918

Αίνιγμα της αναχώρησης, 1914,

Ερωτικό τραγούδι, 1914

Ο Ρενέ Μαγκρίτ (1898 –1967) ήταν Βέλγος καλλιτέχνης που επηρεάστηκε από το κίνημα του ντανταϊσμού. Συνδύασε την ρεαλιστική φόρμα και το φανταστικό του ονείρου για να δημιουργήσει αμφίσημες εικόνες. Χαρακτηριστικές έννοιες των έργων του είναι το άπειρο, η μοναξιά και το υπαρξιακό στοιχείο.

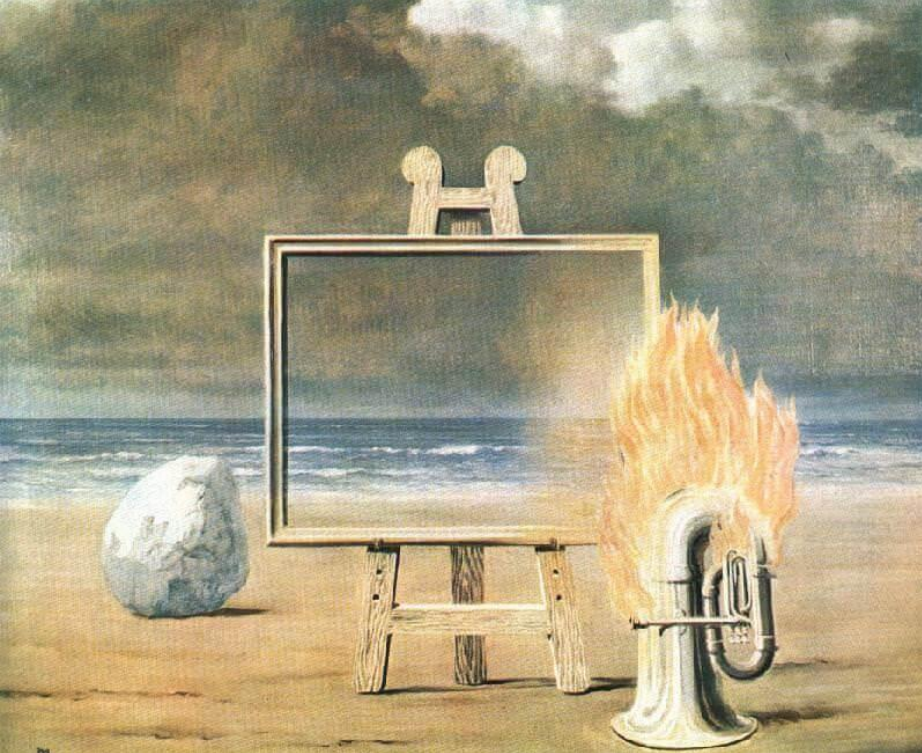
Γιος του ανθρώπου, 1964

Πορτορετο του Έντουαρτ Τζεημς, 1937

Ζωγραφισμένη μάσκα από γύψο, 1935

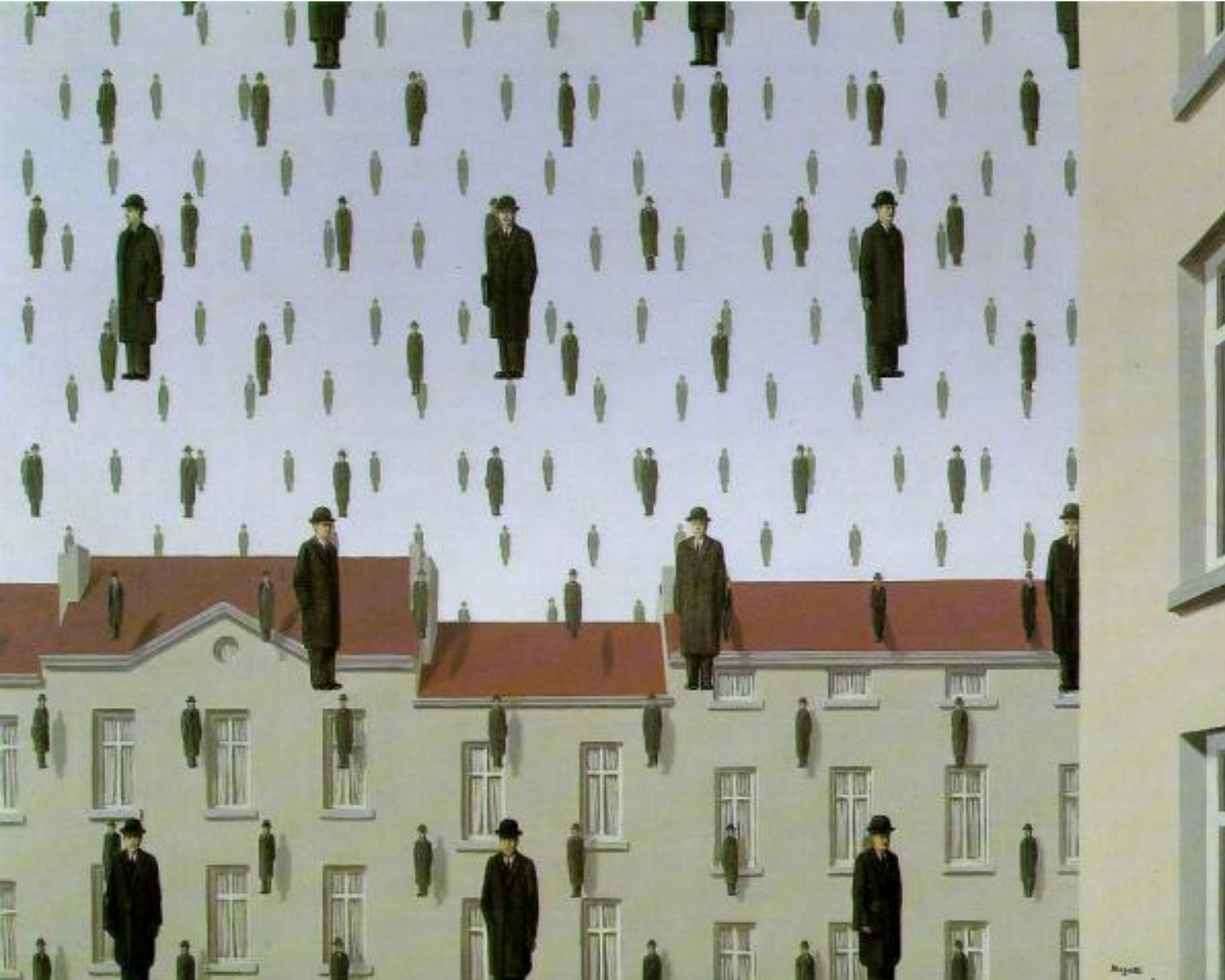
Η ωραία αιχμάλωτη, 1947

Ο ψεύτικος καθρέφτης, 1928

Προσωπικές αξίες, 1952

Το γυάλινο κλειδί, 1959

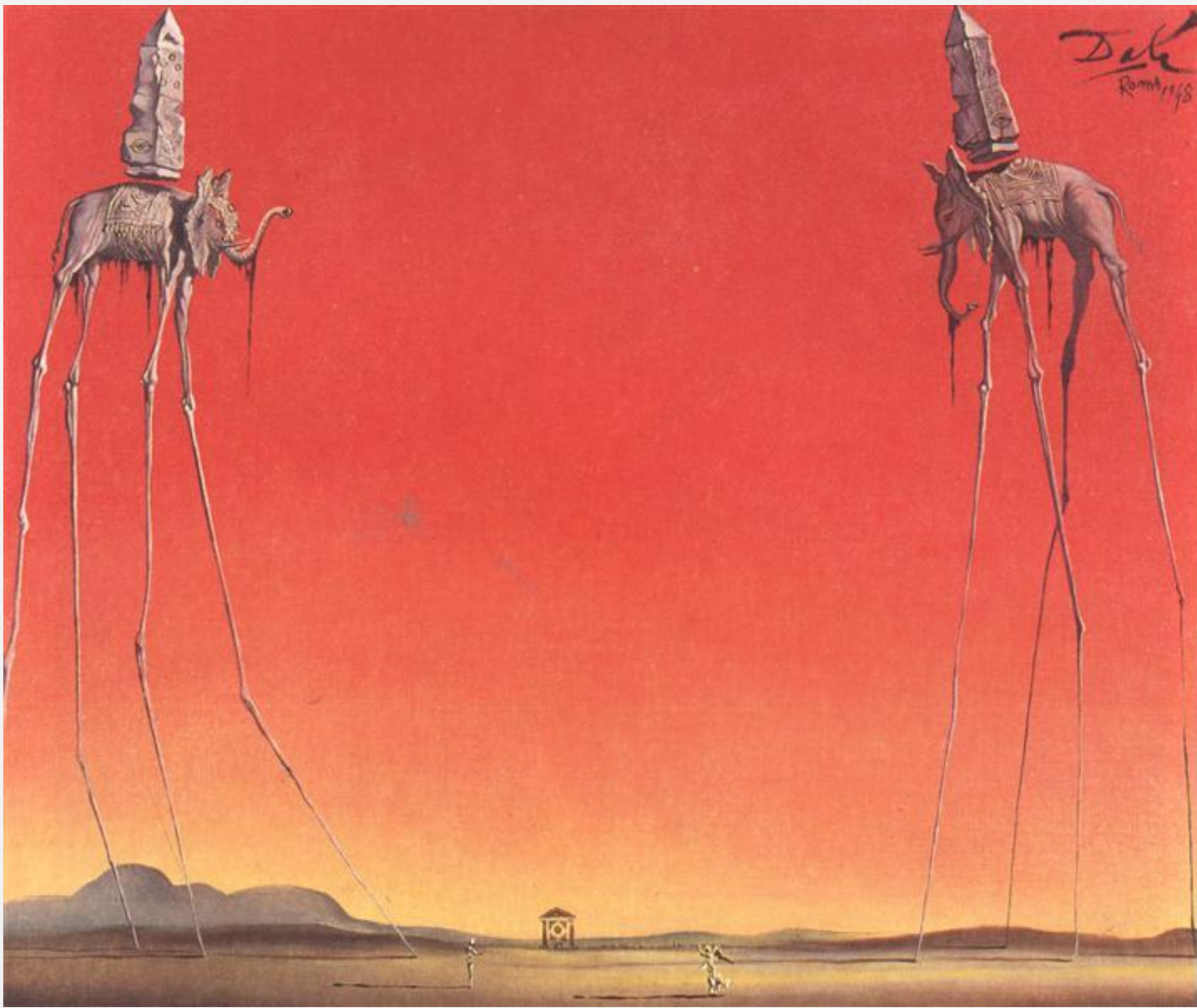
Ο **Σαλβαδόρ Νταλί** (1904-1989) ήταν ένας από τους σημαντικότερους Ισπανούς ζωγράφους.

Η καλλιτεχνική του υπόσταση είναι συνώνυμη με τη ζωγραφική του σουρεαλισμού. Ήταν μια εκκεντρική φυσιογνωμία και αυτό αντικατοπτρίζεται στις «εξωφρενικές» του συνθέσεις. Από μικρή ηλικία ζωγράφιζε, έγραφε ποιήματα και τις απόψεις του για την τέχνη. Στους πίνακες του πραγματεύεται την **έννοια του χρόνου (λιωμένα ρολόγια)** και τη **μεταφυσική του ονείρου**. Στην πορεία της ζωής του εξέφρασε πολλές παράλογες ιδέες. Μια από αυτές ήταν και η άποψη του για το φασισμό, γεγονός που προκάλεσε τη δυσaráσκεια των άλλων σουρεαλιστών – κυρίως του Μπρετόν- και απομακρύνθηκε από την ομάδα τους.

Η εμμονή της μνήμης, 1931

Ελέφαντες, 1948

Το όνειρο πλησιάζει, 1931

Destino

Το 2003, τα στούντιο της Disney κυκλοφόρησαν το **Destino**, μια μοναδική ταινία κινουμένων σχεδίων μικρού μήκους που αρχικά σχεδιάστηκε τους **John Hench και τον Salvador Dalí** (1945 - 1946). Δημιούργησαν πάνω από 135 storyboards, σχέδια και σκίτσα και 22 πίνακες ζωγραφικής, καταλήγοντας σε μια ποιητική, χωρίς λόγια ιστορία ενός στοιχειωμένου ρομάντζου μεταξύ της Dahlia, μιας θνητής γυναίκας που παλεύει να βρει την αγάπη, και του Κρόνου, ενός παντοδύναμου Τιτάνα και της προσωποποίησης του ίδιου του χρόνου. Η ιστορία επενδύθηκε με μια ερωτική μπαλάντα που συνέθεσε ο συνθέτης του Fantasia Armando Dominguez. Τα διακριτά καλλιτεχνικά στυλ τόσο του Ντίσνεϊ όσο και του Νταλί είναι εμφανή σε όλη την ταινία.

https://www.youtube.com/watch?v=81oJNjsifH0&ab_channel=MalaVra%C4%8Dka

Ο **Νίκος Εγγονόπουλος** (1907 - 1985) ήταν ο Έλληνας εκπρόσωπος του σουρεαλισμού στη ζωγραφική. Υπήρξε καθηγητής του Ε.Μ. Πολυτεχνείου, ζωγράφος, σκηνογράφος και ποιητής.

Δημιούργησε εικόνες με εθνοκεντρικό χαρακτήρα και ζωγράφισε μορφές και σύμβολα της ελληνικής ιστορίας και τα τοποθέτησε σε σουρεαλιστικά περιβάλλοντα όπου πρωταγωνιστής είναι το ανδρείκελο (απρόσωπη κούκλα).

Οι πίνακες του έχουν συμβολικά στοιχεία, ανάμεσα στο σουρεαλισμό και τη μεταφυσική όπου είναι φανερό και η επιρροή του Ντε Κίρικο. Το όνειρο μπλέκεται με την πραγματικότητα, το φαντασιακό με το ρεαλιστικό, ώστε η εικόνα να προ(σ)καλέσει τον θεατή να αποκρυπτογραφήσει τις έννοιες.

Ποιητής και Μούσα, 1958, Εθνική Πινακοθήκη

Άσκηση

Παρατήρησε και σχεδίασε το χέρι σου σε μια στάση της επιλογής σου. Στη συνέχεια σκέψου πως θα μπορούσε αυτό το χέρι να υπάρχει σε ένα φανταστικό, παράλογο περιβάλλον δηλαδή σε ένα **σουρεαλιστικό περιβάλλον**.

Παρακάτω θα βρεις σχέδια χεριών και ιδέες άλλων μαθητών για το θέμα.

Στοιχεία της σουρεαλιστικής ποιητικής που μπορεί να σε βοηθήσουν είναι: **ο χρόνος (ρολόι), τα ερημικά ή φανταστικά τοπία, το μάτι και οι αμφίσημες εικόνες.**

Herbert Bayer - Μοναχικός κάτοικος της πόλης

